

Билимлени ва мердешилени язывда тергев

Грамматикадан ва тюзъязывдан гезикли тергев ишлени санаву программаны талапларына гёре токъташдырыла. Узакъ заманны, масала, четвертни ичинде гечилген материалгъа байлавлу тергев ишлер йылда дёртден артыкъ болма тюшмей, олар гъар четвертин ахырында оьтгериле.

Натижа чыгъарылагъан тергев ишлер: диктант, изложение (III, IV класларда), сочинение (IV клас), грамматика чечив.

Грамматика тапшурувлар алдагъы класда гечилген материалны да къуршамагъа герек.

Диктантны тексти сёзлерден, сёзтагъымлардан къурулма ярай.

Маънасына ва жумланы къурулушуна къарап, диктантлар башлапгъы класны яшларына англашылагъан кюйде болмагъа герек. Диктантда шу класда гечилмеген сёзлер болмагъа ярамай, болса, оланы доскагъа язмагъа герек.

Диктантланы оьлчевю

Класлар	йылны 1-нчи яртысы	йылны 2-нчи яртысы
1		15 сёз
2	20-25 сёз	30-40 сёз
3	45-50 сёз	55-60 сёз
4	65-70 сёз	75-80 сёз

Диктантланы къыйматлавда муаллим шу нормаланы гёз алгъа тута:

«5» къыймат салына: а) диктантда орфография янгылышлар ва тюзелтивлер ёкъ; б) диктант таза язылгъан, гъарплар тюз къошулгъан.

«4» къыймат салына: а) диктантда 1-2-ден артыкъ янгылыш ёкъ; б) 2-3 тюзелтив этилген.

«3» къыймат салына: а) диктантда 3-5 орфография янгылыш бар; б) 3-ден артыкъ тюзелтивлер этилген, гъарплар тюз язылмагъан ерлер бар.

«2» къыймат салына: диктантда 5-ден артыкъ янгылыш бар. 8-ден артыкъ янгылыш болса, диктантгъа «1» къыймат салына.

Янгылыш гысаплана: орфография кыйдаланы бузув; гярпланы кююв яда тюзлев, сёзлени алышдырыв, токътав белгилени кютгъарыв.

Янгылыш гысапланмай: гечилмеген кыйдалагъа йиберилген янгылышлар; бир ерде точканы кютгъарыв (егер гелеген жумла уллу гярп булан башлангъан буса); маъна бузулмайгъан кюйде бир сёзню алышдырыв.

Янгылышгъа гысап этиле: бир сёздеги янгылыш эки ерде ёлукъса.

Шулай янгылышлар уллу гысапланмай: а) бир сёзде бир гярпны эки керен языв: б) язылып битмеген сёз; в) бир сёз эки керен язылгъан.

Тергев ишлер кыйматланагъанда шу нормалар гёз алгъа тута:

«5» кыймат бары да тапшурувлар янгылышсыз этилсе, охувчу кыйдаланы англап кюллагъан буса, оъзюню мисалларын гелтирген буса салына.

Охувчу «5» кыйматны талапларына жавап берип, бир янгылыш йиберсе, «4» кыймат салына.

Охувчу экиден артыкъ янгылыш этген буса яда бир тапшурувну кютмеген буса, «3» кыймат салына.

Охувчу кёбюсю тапшурувланы кютмеген буса, материалны осал биле буса, «2» кыймат салына.

Бир тапшурув да кютюлмеген буса, «1» кыймат салына.

Текстни гёчюрюв булан байлавлу язв ишени, масъала, тапшурувланы кыйматлайгъанда шу нормалагъа къарала:

Кыймат	янгылышланы санау			
	I клас	II клас	III клас	IV клас
«5»	ёкъ	ёкъ	ёкъ	ёкъ
«4»	2	1	1	1
«3»	3	2	2	3
«2»	4	3	3	4
«1»	дёртден артыкъ			

Иш немкюрай этилсе, гярплар тюз язылмаса, кыймат бир балгъа

кемитиле.

Уйретиw изложениелер ва сочинениелер орта гысапда жумада бир керен, тергев изложениелер буса четвeртде бир керен оьтгериле. Уьчюнчю класны ахырына охувчулар 60-70 сьзлер изложение яза. План муаллимни кьмеги булан кьурула.

Дьртюнчю класда 80-90 сьзлю изложениелер языла, охув йылыны экинчи яртысында планны охувчулар оьзлер тизелер.

Изложениелени кьыйматлав:

«5» кьыймат текстни маънасы сакъланып, гезиги бузулмагъан, янгылышсыз язылгъан изложениеге салына.

«4» кьыймат оьрдеги талаплагъа жавап береген, тек 1-2 янгылыш бар изложениеге салына.

«3» кьыймат оьрдеги талаплагъа жавап береген, 5-ден артыкь янгылышы ёкь изложениеге салына.

«2» кьыймат тскстни маънасы сакъланмагъан, 6-дан артыкь янгылышы изложениеге салына.

Эгер охувчу изложениени бирдокьда язып бажармагъан буса, огъар «1» кьыймат салына.

Сочинениелени кьыйматлав

«5» *кьыймат* темасы чечилген, жумлалары тюз кьурулгъан, янгылышсыз язылгъан сочинениелеге салына.

«4» кьыймат темасы чечилген, жумлаланы кьурувда 1-2, орфографияда 1-2 янгылыш йиберилген буса, салына (шо янгылышлар бирче алынмагъа да ярай).

«3» кьыймат темадан тайышагъан ерлери бар, жумлаланы кьурувда 2-3, орфографияда 3-5 янгылыш йиберилген буса (бары да бирче алынма да ярай), салына.

Сочинениелени темасы чечилмеген буса, янгылышлар (орфография) 6-дан артыкь буса, «2» кьыймат салына.

Эгер язылгъан изложениени яда сочинениени оьлчевю шо класгъа

токъташлырылгъан даражадан 20-25 сѣзге артыкъ буса, муаллим къыйматны бир балгъа артдырма бола.

Изложениелеге ва сочинениелеге гъасил чыгъарагъан бир къыймат салына.

Билимлени, мердеишлени натижасын чыгъарагъан къыймат

Бары да этилген ишлени гъисапгъа алып, ана тилден натижа чыгъарып, четвертге ва йылгъа бир къыймат салына. Четверть ва йыллыкъ къыйматны чыгъарагъанда башлап уйретиw, тергев, языw ишлер гъисапгъа алына. Эгер охувчу четвертни боюнда языw ишлерден янгыз «2» къыймат алып тургъан буса,   огъар   четвертге   «3»   салмагъа   ярамай.

